

Reidar Bertelsen, Przemysław Urbańczyk, Andrzej Buko

Storvågan, komuna Vågan. Okręg Nordland

Informator Archeologiczny : badania 20, 251-252

1986

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

dziejem miniaturowego ogródka, składa się bowiem wyłącznie z ceglanej obudowy pasa ziemi, w którym nie ma śladów żadnej konstrukcji. Monumentalne wejście, z którego zachowały się filery /cegła suszona/ i szeroki próg /cegła palona/, prowadził do tego pomieszczenia od strony północnej, gdzie znajdował się szeroki przedsionek o charakterze atrium z basenem pośrodku. W trakcie późniejszej przebudowy basen ten otrzymał po stronie wewnętrznej próg obiegający jego ściany. W próg ten wbudowane są naczynia ceramiczne średniej wielkości, będące pojemnikami o szerokim wylewie. Umieszczone w pozycji poziomej, mogły one stanowić rodzaj ocienionych zatok dla dekoracyjnych rybek pływających w basenie. Naczynia wbudowane są w narożniki basenu i pośrodku każdej z jego ścianek, a umocowane są grubą warstwą cementu.

Pomieszczenia przylegające do willi od południa mają charakter gospodarczy. Niektóre spośród nich stanowiły magazyny z naczyniami zasobowymi i amforami wbudowanymi w posadzkę. W ich konstrukcji użyto ponownie dużych bloków wapiennych pochodzących z budowli wcześniejszych, być może ptolemejskich. Pomieszczenia te sąsiadują z podwórzcami, na których odkryto pozostałości pieców służących zapewne do produkcji wapna.

Bogaty materiał ceramiczny zawiera przede wszystkim dużą ilość naczyń produkcji egipskiej i importowanych, wśród nich stemplowane łańdże z inskrypcjami greckimi i łacińskimi. Najliczniej reprezentowana jest ceramika rzymska i bizantyjska, niemniej procent ceramiki ptolemejskiej dowodzi najwyraźniej wcześniejszej, hellenistycznej zabudowy tego terenu. Podobnie przedstawia się pod względem chronologii materiał numizmatyczny obejmujący ok. 200 monet, których część jest dobrze zachowana. Figurki terrakotowe są najczęściej wyobrażeniami bóstw egipskich i greckich, takich jak Harpokrates, Bes, Izyda, Wenus, i Sarapis. Bóstwa te przedstawione są też w reliefie na niektórych lampkach oliwnych okresu rzymskiego znalezionych podczas tej kampanii. Listą obiektów ruchomych uzupełniają fragmenty posągów i figurek kamiennych oraz fajansowych, a także naczyń szklanych.

N O R W E G I A

STORVÅGAN, komuna VÅGAN,
Okręg Nordland

Polska Akademia Nauk, Instytut
Historii Kultury Materialnej
w Warszawie

Tromsø Universitetet, Institut for
Samfunnsvitenskap

Badaniami kierowali: ze strony norweskiej dr Reidar Bertelsen, ze strony polskiej dr Przemysław Urbańczyk. W badaniach wzięli udział dr Andrzej Śuko z IHKM PAN. Czwarty sezon badań terenowych - po badaniach sondażowych w 1975 r. i 1983r. oraz wykopaliskach w 1985r.

Stanowisko leży na podstawie niewielkiego półwyspu w południowej części wyspy Austvågøya w archipelagu Lofotów. Badania w sezonie 1986 r. były kontynuacją prac rozpoczętych w poprzednim roku /por. Informator 1985/. w ramach wieloletniej umowy o współpracy naukowej IHKM z Uniwersytetem w Tromsø...

Prowadzono eksplorację trzech wykopów zlokalizowanych na kulminacji półwyspu. Pomiędzy tymi wykopami, których badanie rozpoczęto w 1985r. otworzono dodatkowy wykop, w miejscu przewidywanego przebiegu granicy porceli budowlanych. Wyniki uzyskane w trakcie tych badań pozwalają sformułować następujące wnioski:

- Początek systematycznego wykorzystywania zbadanej części stanowiska można ustalić na XII/XIII w./wobec braku charakterystycznych zabytków trzeba poczekać na wyniki analiz I4C/. W tym czasie był to teren, na którym dokonywano obróbki ryb, o czym świadczą warstwy zawierające duże ilości ości, przykrywające bezpośrednio piasek morski odsłonięty przez wodę w wyniku regresji morza;
- po podniesieniu terenu w wyniku kilkakrotnych niwelacji o ok. 60 cm wykorzystano pod zwartą zabudowę, zorganizowaną w typowe dla portowych miast średniowiecznej Norwegii, podłużne parcele ułożone prostopadłe do linii brzegowej. Nastąpiło to w XIII w.;
- budynki średniowieczne miały konstrukcję typową dla normńskiego osadnictwa w rejonie północnego Atlantyku, najlepiej poznaną i utrzymującą się aż do czasów nowożytnych na Islandii. Była to konstrukcja szkieletowa, z dachem wspartym na sochach spiętrzonych ?? i ścianami wzniesionymi z kamieni i darni. Dach pokrywano również darnią układaną na płytach kory brzozej. Cechą szczególną odkrytych konstrukcji było wykorzystywanie części łodzi do szalowania ścian wewnętrznych;
- sugerowaną przez źródła pisane wiodącą rolę gospodarczą osady w całym systemie osadnictwa arktycznego północnej Norwegii potwierdzają znaleziska importów /głównie ceramika/pochodzących z Włoch, Półwyspu Iberyjskiego ??, Francji, Anglii, Niderlandów, Niemiec i rejonu Morza Bałtyckiego;
- stwierdzono ślady wyspecjalizowanego rzemiosła: szewstwo / na wysokim poziomie, nie ustępującym standardom europejskim/, szkutnictwo i obróbka kamienia wydłanego /steaty/ sprowadzanego z południa w postaci surowych brył;
- znalezione liczne egzemplarze obuwi kobiecego i dziecięcego oraz ozdób kobiecych podważają koncepcję, wysuwaną przez niektórych historyków, że Vågan było zamieszkałe tylko sezonowo przez samych mężczyzn gromadzących się tam tylko na czas połowu, obróbki i sprzedaży ryb;

Problemy, których rozwiązanie będzie wymagało podjęcia dalszych badań wykopaliskowych to:

- lokalizacja miejsca najwcześniejszego zasiedlenia stanowiska /pojedyncze znaleziska sugerują X-XI w./;
- przestrzenna organizacja strefy nadbrzeżnej;
- chronologia sąsiednich 5 stanowisk - typowych dla północnej Norwegii kopców farmowych, tj. pozostałości osad jednodworczych.

Planowana jest kontynuowanie badań po opublikowaniu wyników wykopalisk 1985-86r.